

Research of policy making and development Institutional demands with using of network analysis in sarcheshmeh copper complex

Mohammad Reza Moradi Shahrabak¹, Mohammad Ziaaddini^{2✉}, Mustafa Hadavinejad³

1- Ph.D. in management, Department of Management, Rafsanjan Branch, Islamic Azad University, Rafsanjan, Iran.

2- Assistance Professor of public management, Rafsanjan Branch, Vali Asr University, Rafsanjan, Iran.

3- Associate Professor of public management, Rafsanjan Branch, Vali Asr University, Rafsanjan, Iran.

Abstract:

The right policy making and development sustainable for development economic and social development is more than necessary, The purpose of the present study is to identify the institutions, prioritize institutional demands and map the institutional network of Sarcheshmeh Copper Complex to gain success and excellent of organization. This is an applied and developmental research. The Statistical population was staff of Sarcheshmeh Copper Complex in 1397. The research sample were 115 experts, the sampling method was purposeful. Interviews were used for data collection jata analysis method is social network analysis method. The policy making and development demands were categorized into three groups and nine sub-categories, The top priority institutions demands were Exploration and productivity of mines and developing of infrastructure energy, supporting of downstream industries and entrepreneurial business, construction of parts, Perform of Development Plans and factories rebuilding.

The main institutions were Iranian mines and mining industries development and renovation organization, parliamentary deputy, Friday imam, governor and Local communities. Based on the findings of the study, In order to Institutionalize , culture of entrepreneurship, sustainable developing and social responsibility, more and more effective interaction with the aforementioned institutions is necessary, Using regulatory normative and cultural-cognitive processes are effective steps in success and development of the organization.

Keywords: Policymaking, Development, Institutional analysis, Social network analysis, Sarcheshmeh copper complex

DOI: 10.22034/jmi.2023.357322.2834

1. Rezarmoradi@gmail.com

2. ✉Corresponding author: Mziaaddini@yahoo.com

3. Hadavinejad@gmail.com

کاوش مطالبات نهادی سیاست‌گذاری و توسعه با کاربرد رهیافت تحلیل شبکه در مجتمع مس سرچشمه

دوره ۱۷ شماره ۳ (پیاپی ۶۱)
پاییز ۱۴۰۲

نوع مقاله: پژوهشی (تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۳) صفحات ۱۲۷-۱۰۱

محمد رضا مرادی
شهریابک^۱

دکتری، گروه مدیریت، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران.

محمد ضیاالدینی^۲
مصطفی هادوی نژاد^۳

استادیار، گروه مدیریت، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران.
دانشیار، گروه مدیریت، دانشکده ولی عصر (عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران.

چکیده

سیاست‌گذاری صحیح و توسعه پایدار در راستای توسعه اقتصادی و اجتماعی، بیش‌ازپیش ضروری است، هدف از پژوهش حاضر شناسایی نهادها، اولویت‌بندی مطالبات نهادی و ترسیم شبکه نهادی مجتمع مس سرچشمه جهت کسب موفقیت و تعالی سازمان است. این پژوهش کاربردی و توسعه‌ای است، جامعه آماری مجموعه اعضای مجتمع مس سرچشمه در سال ۱۳۹۷ بودند، نمونه آماری برابر ۱۱۵ نفر از خبرگان بودند، روش نمونه‌گیری هدفمند بود، ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه بود و روش آماری تحلیل شبکه اجتماعی است. مطالبات اکتشاف و بهره‌برداری از معادن و توسعه زیرساخت‌های انرژی، پشتیبانی از صنایع پایین‌دستی و کسب و کارهای کارآفرینی و ساخت قطعات، انجام طرح‌های توسعه و بازسازی کارخانه‌ها از مطالبات اولویت‌دار می‌باشند. نهاد‌های اصلی در مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه، نهاد‌های سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی (ایمیدرو)، نماینده، امام‌جمعه، فرمانداری، وزارت صنعت، معدن و تجارت و جامعه محلی می‌باشند. بر مبنای یافته‌های تحقیق، در راستای نهادینه کردن فرهنگ کارآفرینی، توسعه پایدار، مسئولیت‌های اقتصادی و اجتماعی، تعامل بیشتر و مؤثرتر، با نهاد‌های فوق‌الذکر، گام‌هایی مؤثر در جهت موفقیت و توسعه سازمان می‌باشند.

کلمات کلیدی: سیاست‌گذاری، توسعه، تجزیه و تحلیل نهادی، تحلیل شبکه اجتماعی، مجتمع مس سرچشمه

۱. Rezarmoradi@gmail.com

۲. مسئول مکاتبات: Mziaaddini@yahoo.com

۳. Hadavinejad@gmail.com

۱- مقدمه

سازمان در محیطی قرار گرفته که دارای عوامل و متغیرهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، نظامی، قوانین و مقررات و غیره می‌باشند که از کنترل سازمان خارج هستند و هر کدام می‌توانند فرصت یا تهدید برای سازمان باشند (فقهی فرهنگ، ۱۳۹۴، ۱۲). محیط سازمان می‌تواند شامل هر چیزی باشد که خارج از سازمان قرار دارد، این ویژگی باعث می‌شود شناخت محیط سازمانی از دشواری‌هایی برخوردار باشد، پی بردن به اینکه محیط یک سازمان دقیقاً دربرگیرنده چه عناصری است کار چندان ساده‌ای نیست، با وجود این سازمان‌ها مجبورند عناصر محیطی را کنکاش و بررسی کرده و رفتار خود را منطبق با آنها تنظیم نمایند، بدین ترتیب شناخت و تحلیل محیط یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که هر سازمان به آن نیاز دارد (طهماسبی، ۱۳۹۴، ۳۸).

بررسی محیط یکی از ستون‌های مطالعات سازمانی و راهبردی تلقی می‌شود، هر سازمانی در بستر محیط خود فعالیت می‌کند و روابط متقابلی را با آن دارد، به طوری که هم از محیط تأثیر می‌پذیرد و هم تا حد استطاعت خود بر آن تأثیر می‌گذارد. این تأثیرات تا جایی پیش می‌رود که محیط گاهی اثرات بنیادینی بر رفتار و حتی بقای سازمان بر جا می‌گذارد، (ردای و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۳۰). در باب تبیین ارتباط و مناسبات میان سازمان‌ها و محیط آنها نظریه نهادینگی از معتبرترین نظریه‌ها است، برای بسیاری از سیستم‌هایی که به‌عنوان یک زیرسیستم در سیستم محیطی خود وجود دارند، مسئله بقاء مطرح است، بقاء برای سیستم‌ها به‌منزله دریافت منابع از محیط است در حقیقت برای سازمان‌ها به‌عنوان سیستم‌های خاص اجتماعی، ابزار دریافت منابع در چنین محیطی مقبولیت و مشروعیت است (بیگی نصیری، ۱۳۸۹، ۵).

بر مبنای نظریه نهادی سازمان‌ها نباید اهمیت حفظ مشروعیت اجتماعی را فراموش کنند، اگر سازمانی انتظارات محیط را نادیده گیرد، محیط ممکن است سازمان را بی‌اعتبار سازد (هچ، ترجمه دانایی‌فرد، ۱۳۹۳، ۱۸۴). امروزه در ادبیات دانشگاهی و به‌ویژه در حوزه سیاست‌گذاری و اجرایی ایران، اهمیت نقش ظرفیت نهادی در توسعه پایدار محلی و منطقه‌ای مورد توجه لازم قرار نگرفته است، درحالی‌که در سطح عام و توسعه پایدار منطقه‌ای اهمیت و اعتبار قابل توجهی برای ظرفیت‌های نهادی موجود قائل هستند (کاظمیان و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۵۴). نهادهای اجتماعی، سیاسی، حقوقی به نسبت میزان سازگاری با فرایند توسعه، بر روند انباشت عوامل تولید و همچنین بر میزان بهره‌وری کل عوامل و در نهایت بر تولید ملی تأثیر می‌گذارند، نهادها می‌توانند با شکل‌دهی ساختار انگیزشی و فراهم کردن بستر مناسب برای فعالیت‌های مولد در مقام عامل پیشبرد توسعه اقتصادی ظاهر شوند. تفاوت در ماهیت و عملکرد نهادهای اجتماعی، سیاسی و حقوقی یکی از علل تفاوت در سطوح توسعه‌یافتگی کشور است (فرج‌وند، ۱۳۹۵، ۱۸۵). میزان بالای ظرفیت نهادی، بنیاد محکمی را برای توسعه پایدار فراهم می‌آورد، ارتقاء ظرفیت‌های نهادی محلی به‌نوبه خود افزایش در نهادی شدن و رویه‌ای توسعه پایدار را به دنبال خواهد داشت که سرآغاز فرآیندی برای عبور از الگوهای ناپایدار به سمت الگوهای پایدار از طریق مجراها

¹ Sustainable Development

و کانال‌های محلی خواهد بود امری که ادبیات نهادگرایی و توسعه پایدار بر آن صحنه گذاشته است (کازمیان و همکاران، ۱۷۰، ۱۳۹۲-۱۶۹). با دقت در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که پس از انقلاب در زمینه‌های نرخ رشد اقتصادی، تعادل منطقه‌ای مهاجرت، دسترسی به امکانات، اشتغال؛ حفظ محیط‌زیست در می‌یابیم که این برنامه‌ها نتوانسته‌اند به اهداف خود دست یابند دلیل اصلی نرسیدن به جایگاه پیش‌بینی‌شده در برنامه‌ها و سند چشم‌انداز ناشی از ضعف بعد توسعه منطقه‌ای این برنامه‌ها هست (صالحی، ۱۰۱۳۹۷). تحقیقات نشان می‌دهند که فقدان یا فساد نهادها ریشه توسعه‌نیافتگی جوامع هستند، درباره توسعه نهادی در کشورهای جهان سوم چندان آگاه نیستیم و از این رو انجام تحقیقات بیشتری در این باره مورد نیاز است (متوسلی و همکاران، ۵۳، ۱۳۹۵-۵۲).

امروزه نهادهای مذهبی، آموزشی، دولتی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی زیادی در محیط پیرامونی هر سازمانی و از جمله شرکت مس وجود دارد شناسایی این نهادها و ارتباط و تعامل مؤثرتر با این نهادها در راستای انجام مطالبات نهادی موجب مشروعیت هر چه بیشتر سازمان و تأثیر در عملکرد و موفقیت و بقاء سازمان می‌شود، با توجه به این که مجتمع مس سرچشمه از واحدهای مختلفی تشکیل شده است که هر کدام مدیریت جداگانه‌ای دارند، تعامل مؤثر با نهادهای پیرامونی می‌تواند به انجام بهتر مطالبات نهادی کمک کند، یکی از مطالبات اصلی افراد بومی، اشتغال‌زایی در شرکت مس و شرکت‌های پیمانکاری است که خواهان توجه بیشتر شرکت مس در این زمینه می‌باشند و در گذشته موجب بروز نارضایتی‌ها و اعتراضاتی از سوی افراد بومی منطقه شده است در واقع، برآورده شدن این مطالبات تضمین‌کننده مشروعیت، عمل به مسئولیت اجتماعی و توسعه سازمان می‌باشند، در تحقیقاتی به اهمیت مسئولیت اجتماعی، توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی تأکید شده است

اگر فهم جمعی روشن و مقبولی در مورد مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به وجود آید و هر بنگاه اقتصادی در مورد مسئولیت خود تعهد اجتماعی مؤثری احساس کند، می‌توانیم با دلگرمی منتظر جامعه‌ای باشیم که نه تنها مؤسسات و بنگاه‌های اقتصادی آن رشد و توسعه نوینی را تجربه می‌کنند، بلکه به تدریج جامعه‌ای قوی و شادتر خواهیم داشت. (ماتسو شیتا، ترجمه سرکار آرای و داداش زاده، ۱۹: ۱۳۹۵)

آلودگی محیط‌زیست از دغدغه‌های اصلی ساکنین محلی، کشاورزان و دامداران می‌باشد که اثرات منفی بر کشاورزی، زیستگاه‌های حیوانات و منابع آبی منطقه داشته است. اهمیت مطالبات قانونی، اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی لزوم پاسخگویی، شفافیت و تعامل مؤثر سازمان را می‌طلبد و لازمه آن تلاش مضاعف و سیاست‌گذاری صحیح در راستای رشد و توسعه پایدار است، کشف ارتباطات و اطلاعات در مورد محیط نهادی و فشارهای نهادی دوجانبه و چندجانبه‌ای که واحدها با محیط پیرامون خود دارند، به مدیران ارشد سازمان کمک خواهد کرد تا با شناخت اجتماعی محیط نهادی مجتمع مس سرچشمه بتوان سازمان را به سمت نهادینگی به پیش ببرند و سازمان با شناخت شبکه مورد نظر، در راستای مسئولیت‌های اجتماعی سازمان گام بردارد. اهمیت مطالعات نهادی در ادبیات دانشگاهی و

سازمانی ایران چندان مورد توجه قرار نگرفته است، در توسعه نهادی نیازمند تحقیقات بیشتری هستیم، کسب مشروعیت محیطی نیز یکی از نیازهای اصلی سازمان‌ها است. ضروری است، بنگاه‌های اقتصادی در مورد مسئولیت اجتماعی خود تعهد مؤثری در راستای دستیابی به توسعه پایدار در سطح محلی و منطقه‌ای ایفاء نمایند، این تحقیق به منظور شناسایی محیط نهادی مجتمع مس سرچشمه مبتنی بر شناسایی تقاضاهای محیطی، شناسایی نهادهای محیطی، شناسایی روابط بین نهادها و تقاضاهای محیطی، شناسایی وظایف در قبال این نهادها و طراحی شبکه اجتماعی محیط نهادی و مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه نهادهای مرتبط با مجتمع مس سرچشمه است، با توجه به مطالب فوق سؤال‌های اصلی تحقیق عبارت‌اند از:

- محیط نهادی مجتمع مس سرچشمه از چه نهادهایی تشکیل شده است؟
- خواسته‌های مزبور از مجتمع مس سرچشمه رفسنجان چیست؟
- شبکه اجتماعی مطالبات نهادی مجتمع مس سرچشمه چگونه است؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در این قسمت مبانی نظری و نیز، پیشینه تجربی نهادها مورد بررسی قرار گرفته است.

۲-۱- پیشینه نظری

نظریه نهادی طی اواسط دهه هفتاد قرن بیستم در صحنه سازمانها نمودار شد و از آن زمان تاکنون علاقه و توجه فراوانی را به خود جلب کرده است این نظریه سؤالات بحث‌انگیزی را در مورد دنیای سازمان‌ها مطرح کرده است. چگونه تفاوت‌های موجود در باورهای فرهنگی ماهیت و عملکرد سازمان‌ها را شکل می‌دهند؟ چه فرایندهایی نهادها را به سازمان‌ها مرتبط می‌کند؟ چه ابزارها یا حامل‌هایی پیام‌های نهادی را به سازمان‌ها منتقل می‌کنند؟ اگر نهادها در جهت ارتقای نظم و ثبات حرکت می‌کنند تغییر چگونه روی می‌دهد؟ (اسکات، ترجمه دده بیگی، ۱۳۹۵، ۱۱-۱۲).

تقریباً سه دهه پیش، اولین بحث‌های نهادی جدید به‌وسیله مایر^۱ و همکارانش مثل رومان^۲ در سال ۱۹۷۷ و ریچارد اسکات در سال ۱۹۸۳ و ذاکر^۳ در سال ۱۹۷۷ تدوین شد، این گرایش جدید پیشنهاد می‌کرد که ساختار سازمانی رسمی نه فقط وابستگی‌های منابع و تقاضاهای فنی را منعکس می‌کند بلکه همچنین به‌وسیله نیروهای نهادی شامل اسطوره‌های منطقی، دانش مشروعیت یافته از طریق سیستم‌های فرهنگی و به‌وسیله حرفه‌ای‌ها، عقاید عمومی و قوانین، شکل‌دهی می‌شود (Powell, 2007, 1). مطالعات رویکرد نهادی به تحلیل سازمانی می‌تواند به‌طور گسترده به سه دوره همپوشانی تقسیم شود، اولین دوره از دهه ۱۹۷۰ تا دهه ۱۹۹۰ است که در طی آن مطالعات تمایل به تأکید بر تأثیر قوی محیط نهادی بر رفتار و اشکال سازمان دارند، مطالعات زیادی در رابطه با مشروعیت و هم‌ریختی^۴ سازمانی در

¹ Meyer

² Roman

³ Zucker

⁴ Morphological

این دوره پدیدار شد. دوره دوم از اواخر دهه ۱۹۸۰ تا دهه ۲۰۰۰ میلادی است که طی آن مطالعات بر تأثیر فعال بازیگران بر نهادها و چگونگی توضیح تغییرات نهادی به‌ویژه تغییرات نهادی درون‌زا تأکید شده است، دوره سوم از اواخر دهه ۱۹۸۰ تا حال است که در آن مطالعات بر عاملیت فعالان و تأثیر آن‌ها بر نهادها تأکید دارند و پیچیدگی نهادی و کار سازمانی دو جریان اصلی تحقیقاتی شده است (Xiaohong, 2014, 131). در نگاه‌های مدرنیست، محیط‌های سازمانی نوعاً بر اساس عناصر شکل‌دهنده‌ی آنها تعریف می‌شوند، شبکه بین سازمانی، محیط عمومی و محیط بین‌المللی، جهانی، از نظر نظریه‌پردازان مدرن سازمان، چالش اصلی در انجام تحلیل شبکه‌ای، مشخص کردن مرزی معقول بین سازمان و محیط است، از آنجاکه شبکه‌های اندکی وجود دارند که به‌صورت دستگاه‌های بسته عمل می‌کنند، پس تصمیم‌گیری در مورد نقش‌آفرینان محیطی یک سیستم می‌تواند تا اندازه‌ای قضاوتی و اختیاری باشد. (هچ، ترجمه دانایی‌فرد، ۱۲۵، ۱۳۹۳-۱۲۲). در چارچوب تجزیه و تحلیل نهادی، همکاری مؤثر در بین سازمان‌های دولتی برای توسعه و اجرای سیاست مؤثر حیاتی است، مفهوم شدت همکاری، مربوط به تعامل فعالان است که مشارکت شدید در سیاست و نتایج سیاست‌گذاری شامل پنج طبقه، همکاری از طریق پیگیری اهداف مشترک و منافع متقابل، تقسیم منابع، تقسیم مسئولیت‌ها، هماهنگ‌سازی فعالیت‌ها و نظارت بر شرکا است (Chenboonthi & Watanabe, 2019, 19).

نخستین مطالعاتی که بین سازمان‌ها و مباحث نهادی ارتباط برقرار می‌کردند، در دهه چهل قرن بیستم ظهور یافتند و با آثار وبر^۲، تالکوت^۳، پارسونز^۴ و سایمون^۵ شناخته شده‌اند، سردمدار تحلیل نهادی در سازمان‌ها فیلیپ سلزنیک^۶ است، برداشت وی از سازمان‌ها به‌شدت تحت تأثیر مطالعه مرتون^۷ بود، سلزنیک راجع به رهبری دیدگاه‌هایش را چنین بیان می‌دهد، زمانی که سازمان‌ها مملو از ارزش می‌شوند دیگر ابزارهایی بی‌مصرف نیستند بلکه اعضا می‌خواهند آنها را حفظ کنند، با داشتن مجموعه‌ای مشخصی از ارزش‌ها، سازمان نیازمند یک ساختار شخصیتی یا یک هویت مشخص است، شاید مهم‌ترین معنی نهادی شدن این باشد که سازمان فرای نیازمندی‌های فنی و وظیفه‌ای که در حال انجام آن است، مملو از ارزش می‌شود. (اسکات، ترجمه دده بیگی، ۴۰، ۱۳۹۵-۳۷).

یکی از مهم‌ترین اقدامات اولیه را برای وارد کردن بحث‌های نونهادی به مطالعه سازمان‌ها دیوید سیلورمن^۸ (۱۹۷۱) انجام داد و یک نظریه کنش را برای سازمان‌ها ارائه کرد، نگرشی پدیدارشناسانه به سازمان‌ها را اختیار می‌کند که بر نظام معنایی و روش‌های ساخت و بازسازی آنها در کنش اجتماعی

¹ Xiaohong

² Weber

³ Talcott

⁴ Parsons

⁵ Simon

⁶ Sleznic

⁷ Merton

⁸ Silverman

تمرکز دارد، معانی نه‌تنها در ذهن افراد عمل می‌کنند بلکه واقعیت‌های اجتماعی و عینی هستند که در نهادهای اجتماعی وجود دارند، دو مقاله اثرگذار که در یک سال مطرح شدند و نظریه نونهادی را به مطالعه جامعه‌شناسی سازمان‌ها وارد کردند مقاله‌های میرا^۱ و روان^۲ (۱۹۷۷) و زوکر^۳ (۱۹۷۷) بودند، میرا و روان بر اهمیت باورهای عقلایی شده، یعنی باورهایی که به‌نوعی بیان‌شده‌اند که طرح رویه‌های دستیابی به اهداف خاص را مشخص می‌کنند، تأکید دارند، محرک‌هایی عقلایی کردن شامل حرفه‌ها، ملت دولت‌ها و رسانه‌های جمعی می‌شود که تلاش‌هایشان از ایجاد سازمان‌های بیشتر و متنوع‌تر حمایت می‌کند، زوکر بر مبانی خرد نهادها تکیه داشت او به قدرت باورهای شناختی با رأی تثبیت رفتار تأکید می‌کرد (اسکات، ترجمه دده بیگی، ۱۳۹۵، ۶۳-۶۲).

اختلاف‌نظر بر سر اینکه نهادها واقعاً تا چه حد بر افراد تأثیر می‌گذارند و تا چه درجه‌ای مردم می‌توانند به آنها شکل بدهند، از این واقعیت نشأت گرفته که دانشمندان در حال مطالعه نهادهای مختلف در سطوح مختلف می‌باشند، بسیاری از سوءتفاهم‌ها در علوم اجتماعی ناشی از عدم درکی است که محققان اغلب به بررسی پدیده‌های مختلف می‌پردازند، این مشکل به‌خصوص در رشته مدیریت کسب‌وکار به دلیل اینکه آن شامل زمینه‌های گوناگون علوم اجتماعی است، ظاهر می‌شود (Friel, 2017, 212). به عقیده ویلیامسون^۴ چهار سطح نهادی وجود دارد، سطح نخست نهادی شامل نهادهای غیررسمی مانند رسوم و هنجارها است، این سطح، سطح پایداری اجتماعی است و مذهب نقش اساسی در این سطح ایفاء می‌نماید، نهادها در این سطح بسیار آرام تغییر می‌کنند و تغییر آنها ممکن است قرن‌ها به طول بیانجامد، سطح دوم محیط نهادی است که شامل نهادهای رسمی مانند قانون اساسی، قوانین، حقوق مالکیت است، نهادهایی که کارکرد آنها از حوزه اقتصاد فراتر می‌رود و عملاً پیامدهای سیاسی آنها است که ثبات سیاسی را به همراه دارد، در سطح سوم نهادهای مرتبط با امر حاکمیت قرار می‌گیرند و به دولت به‌عنوان وضع‌کننده و اجراکننده قوانین و مسائل مطرح‌شده در زمینه اجرا توجه می‌شود، سطح چهارم به مباحث نئوکلاسیکی مانند تولید بنگاه و تعدیل قیمت اختصاص دارد (متوسلی و همکاران، ۱۳۹۵، ۴۲-۴۱). یکی از تفاوت‌های عمده صورت‌های مختلف نظریه نهادی، سطح کاربرد آنها است، سطوح شناخته‌شده از نظر تمرکز پژوهشگران بر پدیده خرد یا کلان تفاوت زیادی دارند، شش طبقه در اینجا مطرح می‌شوند، سطوح نظام جهانی، جامعه، زمینه سازمانی، جمعیت سازمانی، سازمان و خرده نظام سازمانی، شاید ناآشناترین و در عین حال مهم‌ترین سطح در نظریه نهادی، سطح زمینه سازمانی باشد (اسکات، ترجمه مینا دده بیگی، ۱۳۹۵، ۱۱۱). تجربه سازمان دره تنسی به ما می‌آموزد که چگونه سازمانی فاقد مشروعیت توانست با کسب مشروعیت بقای

¹ Myre

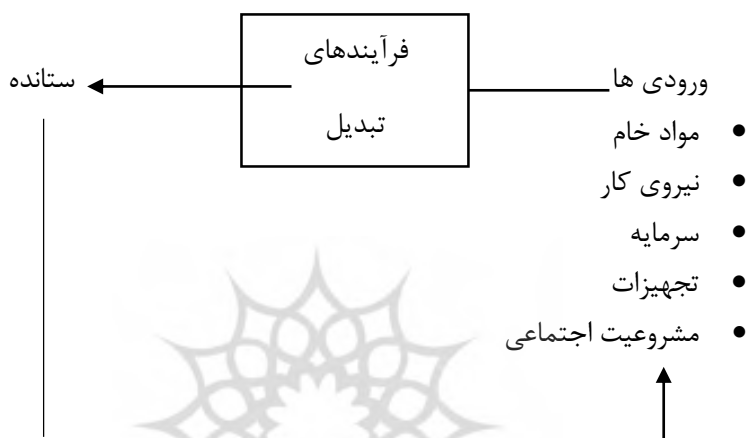
² Rowan

³ Zucker

⁴ Williamson

خود را تضمین کند، مسئولان سازمان با بکارگیری استراتژی هضم محیط نوعی مکانیسم حمایتی جهت حفظ سازمان را توسعه دادند، هضم محیط به معنی به کارگیری نیروها و عناصر خارجی در بدنه تصمیم‌گیری به منظور جلب حمایت‌های محیطی است (طهماسبی، ۱۳۹۴، ۵۷).

دی ماجیو استدلال می‌کند که نه تنها سازمان‌ها به مواد اولیه، سرمایه، نیروی کار، دانش و تجهیزات، نیاز دارند، آنها وابسته به پذیرش جوامعی که در آن هستند، می‌باشند این ایده الهام نظریه پردازان سازمان مدرن به اضافه کردن مشروعیت اجتماعی به لیست ورودی در مدل سیستم باز سازمان، همان‌طور که در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱- مشروعیت اجتماعی به عنوان منبع سازمانی (هیچ، ترجمه دانایی فرد، ۱۳۹۳، ۱۵۸).

جدول ۱- دیدگاه نهادی از نظر محققان نهادی و سازمانی

ردیف	حوزه مطالعه	نام محقق و نظریه پرداز	سال مطالعه	شرح دیدگاه
۱	تحلیل نهادی و سازمانی	سلزنیک ^۱	۱۹۵۷	سردمدار تحلیل نهادی در سازمان است، منافع در جریان فرآیندهای کنش متقابل و مذاکره به وجود می‌آیند، تأکید بر اهمیت فرآیندهای قدرت، ساختار هنجاری
۲	تحلیل نهادی و سازمانی	الول ^۲	۱۹۶۴	تأکید بر نظام‌های فرهنگی شناختی: ظهور ذهنیت فن گرایانه که مشوق رهیافت‌ها است.
۳	تحلیل نهادی و سازمانی	استینچکامپ ^۳	۱۹۶۸	نهاد، ساختاری است که در آن افراد قدرتمند به برخی از ارزش‌ها یا منافع متعهدند.

¹ Sleznic

² Elwell

³ Stinchcombe

جدول ۱- دیدگاه نهادی از نظر محققان نهادی و سازمانی

ردیف	حوزه مطالعه	نام محقق و نظریه پرداز	سال مطالعه	شرح دیدگاه
۴	تحلیل نهادی و سازمانی	سیلورمن ^۱	۱۹۷۱	ارائه نظریه کنش سازمان‌ها
۵	تحلیل نهادی و سازمانی	مایر و روان ^۲	۱۹۷۷	بخش کلان، نهادها به‌عنوان مجموعه قواعد فرهنگی، باورهای عقلایی
۶	تحلیل نهادی و سازمانی	زوک ^۳	۱۹۷۷	مبانی خرد نهادها، قدرت باورهای شناختی برای تثبیت رفتار، نهادی شدن هم یک فرآیند است و هم یک متغیر دارایی
۷	تحلیل نهادی و سازمانی	لارنس مور ^۴	۱۹۸۲	تفاوت قائل شدن بین نظریه‌های پراکنشی و فرآیندی، منافع در جریان فرآیندهای کنش متقابل و مذاکره وجود می‌آیند.
۸	تحلیل نهادی و سازمانی	دی ماجیو ^۵ و پاول	۱۹۸۳	دیدگاه کلان، تأثیرات نهادی در زمینه سازمان از طریق سازوکارهای الزام‌آور، تقلیدی و هنجاری، تأکید برهم‌شکلی ساختاری
۹	تحلیل نهادی و سازمانی	کمبل ^۶ و لین برگر ^۷	۱۹۹۰	مهم‌ترین تأثیر نهادی دولت: ظرفیت تعریف و تحمیل حقوق مالکیت، قواعد تعیین‌کننده شرایط مالکیت و کنترل شیوه تولید
۱۰	تحلیل نهادی و سازمانی	مایر و اسکات ^۸	۱۹۹۲	شکل‌گیری سازمان‌ها توسط نیروهای فنی و نهادی و تأثیرپذیری بیشتر از یکی از این نیروها
۱۱	تحلیل نهادی و سازمانی	میرزایی آهرنجانی	۱۳۸۲	نهاد در سازمان و مدیریت: به ساختار انطباق پذیر با بعد ارزشی بسیار بالا اطلاق می‌شود که خدمت، کالای ممتاز ارائه می‌دهد.
۱۲	تحلیل نهادی و سازمانی	آرین قلی پور	۱۳۹۲	نهادی کردن عبارت است از تدارک و فراهم کردن زمینه‌هایی که موجب پایداری، ثبات، تداوم و فراگیر شدن رفتارهای مطلوب شود.

1 Silverman

2 Meyer & Rowan

3 Zucker

4 Lawrence Moore

5 Dimaggio & Paul

6 Campbell

7 Luenberger

8 Myre & Scoot

جدول ۱- دیدگاه نهادی از نظر محققان نهادی و سازمانی

ردیف	حوزه مطالعه	نام محقق و نظریه پرداز	سال مطالعه	شرح دیدگاه
۱۳	تحلیل نهادی و سازمانی	دانایی فرد و الوانی	۱۳۹۴	ارزش‌ها از طریق فرآیندهای جامعه‌پذیری بر افراد تحمیل می‌شوند

تجزیه و تحلیل نهادی و سازمانی برای طراحی و اجرای پروژه‌های توسعه مهم است، سیاست اطلاع‌رسانی و هماهنگی تلاش‌های توسعه در هر کشور مهم است. با این حال، فقدان تحلیل نهادی و سازمانی یک چالش عمده است، اگر دست‌اندرکاران توسعه بخواهند به‌طور سازمان‌دهی‌تر به انجام تجزیه و تحلیل نهادی و سازمانی در طراحی و اجرای پروژه بپردازند، آنها به مهارت‌های بهتر به انجام این کار نیاز دارند، در سال‌های اخیر، گفتمان توسعه به‌طور فزاینده در مورد اینکه چگونه نهادها و سازمان می‌توانند دسترسی به کالاها و خدمات را بهبود دهند متمرکز شده است.

تجزیه و تحلیل نهادی و سازمانی چیست؟ شناسایی نهادها و سازمان‌ها، ارزیابی ساختارهای نهادی و سازمانی، وظایف، ظرفیت‌های موجود و مورد نیاز، سیاست‌های مربوطه و فرآیندهای هماهنگی عمودی و افقی می‌باشند. چرا تجزیه و تحلیل نهادی و سازمانی باید انجام شود؟ برای تعیین اینکه کدام نهادها و سازمانها برای ارائه پروژه به‌طور مؤثر و کارآمد مناسب هستند، قابلیت دسترسی و یا استقرار ساختار نهادی، سازمانی مناسب را دارند، سنجش‌هایی برای تقویت نهادی و سازمانی، مورد نیاز است. طراحی نهادی و سازمانی چیست؟ مشخص کردن مراحل مورد نیاز برای هم‌ترازی نهادی و سازمانی بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل نهادی است. تقویت سازمانی و نهادی بر مبنای تجزیه و تحلیل نهادی و سازمانی و ملاحظات طراحی، روش‌های قابل دسترس متناسب با ویژگی‌های زمینه‌ای که برای تقویت ظرفیت شناخته می‌شوند. (Anyonge et al., 2013,43).

برای درک نهادها، فرد باید بداند که آنها چه هستند، چگونه و چرا آنها ایجاد و تداوم می‌یابند و چه عواقبی در محیط‌های گوناگون ایجاد می‌کنند، چگونه و چرا کار می‌کند، چگونه آنها را ایجاد یا اصلاح کند و در نهایت چگونه این دانش را به دیگران منتقل می‌کند، به‌طور کلی نهادها تجویزهایی هستند که انسان برای سازمان‌دهی تمامی انواع تعاملات تکراری و ساختاری شامل خانواده، محله‌ها، بازارها، شرکت‌ها، انجمن‌های ورزشی، کلیساها، انجمن‌های خصوصی و دولت‌ها در همه مقیاس‌ها استفاده می‌کند، اصطلاح نهاد به انواع مختلف واحدها مانند سازمان‌ها، همین‌طور قواعد، هنجارها و استراتژی‌هایی اشاره دارد که برای ساختار بندی الگوی تعامل بین و درون سازمان‌ها به کار گرفته می‌شوند (ostrom,2005,2).

در حال حاضر اتفاق نظر گسترده‌ای وجود دارد که نهادها اساساً برای توسعه اهمیت دارند، اما نهادها چه هستند، تمامی جوامع بشری با شبکه‌های پیچیده و ساده با تعاملات و عملکردهای منظم چه

اقتصادی، سیاسی و یا فرهنگی مشخص می‌شوند، چنین تعاملات تکراری نیاز به قواعد و قابلیت پیش‌بینی برای انجام کارها دارند، نهادها چنین مجموعه‌هایی از قوانین را تشکیل می‌دهند، نهادها به بهترین وجه به‌عنوان قوانین و رویه‌های اجتماعی پایدار، رسمی یا غیررسمی که ساختار روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تعاملات افراد متأثر از آنها را می‌سازند، شناخته می‌شوند، دورکیم دانشمند بزرگ فرانسوی اظهار داشت که علوم اجتماعی، علم نهادها، تکوین و کارکرد آنها است (Hodgson, 2006, 3).

نهادها یکی از مهم‌ترین محرک‌های رشد بهره‌وری کل عوامل هستند، نهادهای باکیفیت و با مکانیسم‌های انگیزشی فعال از عوامل اصلی هستند که از طریق آن‌ها، عوامل کلان اقتصادی بر جو سرمایه‌گذاری و رقابت شرکت‌ها، تأثیر مثبت می‌گذارد (Lasagni et al, 2015, 14). آنچه در زمینه‌ی افزایش کیفیت نهادی برای رسیدن به بهره‌وری بیشتر بایستی مدنظر قرار بگیرد، عبارت است از این‌که نوع خدمات دولت به شهروندان و کیفیت نهادهای رسمی و غیررسمی، در حوزه اثربخشی دولت و کیفیت مقررات هنوز به سطح قابل توجهی نرسیده است، این همان عدم اعتماد کافی به مدیریت کسب‌وکار در کشور است (رضایی، ۵۹، ۱۳۹۰). نهادهای بخش دولتی تا آنجا که امکان دارد باید درباره تصمیماتشان، فعالیت‌ها، برنامه‌ها، منابع مورد استفاده، پیش‌بینی‌ها، نتایج و خروجی‌هایشان شفاف باشند، این تعهد باید از طریق یک خط‌مشی رسمی برای شفافیت اطلاعات مستند شود، اعضای دولت باید دلایل روشنی برای تصمیماتشان ارائه کنند، تعامل مؤثر با شهروندان و استفاده‌کنندگان از خدمات، اعضای دولت باید مطمئن شوند که نهادها یک سیاست روشنی در مورد مشاوره یا تعامل با عموم و استفاده‌کنندگان از خدمات دارند، برای اطمینان از اینکه خدمات تدارک دیده‌شده برای رسیدن به نتایج معین شده کمک می‌کنند، باید مطمئن شد که نهادها، فرایندهایی در مورد جمع‌آوری و ارزیابی دیدگاه‌ها و مشاهدات مردم و سازمان‌ها در همه زمینه‌ها دارند (IFAC, 2013, 13). کارکرد نهادهای حکومتی اعمال قدرت قانونی در سطح جامعه، نهادی کردن هنجارها از طریق تصویب قوانین، ایجاد نظم و امنیت درونی و بیرونی، حل‌وفصل اختلافات بین افراد جامعه، ارائه خدمات عمومی، ارتقاء سطح رفاه عمومی است، کارکرد نهادهای اقتصادی با تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات ارتباط دارد، کارکرد نهادهای آموزشی عبارت‌اند از افزایش سطح آگاهی افراد جامعه، کمک به اجتماعی شدن افراد، ایجاد تحول در جامعه از طریق انجام تحقیقات بنیادی و کاربردی، آماده‌سازی افراد برای ایفای نقش‌ها و تصدی مشاغل متفاوت در جامعه و انتقال میراث‌های فرهنگی، کارکرد اصلی نهادها به شرح ذیل است: نهادها الگوی رفتارهای اجتماعی را به افراد می‌آموزند، یعنی افراد از طریق نهادها یاد می‌گیرند که در موقعیت‌های متفاوت چه رفتاری داشته باشند، نهادها برای افراد جامعه نقش‌های گوناگونی را مشخص و انتظارات از آن نقش‌ها را مشخص می‌کنند، نهادها از طریق ثبات و استمرار فرهنگ، شیوه رفتار نهادی شده را به افراد القاء می‌نمایند، نهادها رفتار افراد جامعه را تنظیم و بر آن نظارت می‌کنند، (قلی‌پور، ۲۱، ۱۳۹۲-۱۷). هر قدر عمل، بیشتر به‌صورت نهادی درآید قابل پیش‌بینی تر و به‌تبع آن قابل کنترل

¹ Durkheim

می‌شود. نهادها به اعتبار وجودشان، عمل انسان را با تنظیم الگوهای از پیش تعریف‌شده عمل کنترل می‌کنند. (قلی پور، ۱۳۹۲، ۹۹).

۲-۲- نهادها و سیاست‌گذاری

یکی از نقش‌های اصلی سطح حاکمیتی در سازمان‌های دولتی بزرگ همچون وزارتخانه‌ها، سیاست‌گذاری برای سازمان‌های زیرمجموعه هست، متأسفانه در بسیاری از آن‌ها به دلیل غفلت از برخی مراحل مهم سیاست‌گذاری، سیاست‌های مناسبی تدوین نمی‌شود و موجب عدم دستیابی به اهداف می‌گردد (بابایی و توکلی، ۱۳۹۴، ۲۹). حدود دو دهه است، شعار مقررات‌گذاری بهتر برای زندگی بهتر محور تلاش دولت‌ها در بسیاری از کشورها از جمله کشورهای توسعه‌یافته قرار گرفته است، یعنی مسلم شده است کشورها برای توسعه پایدار و زندگی بهتر نیازمند قوانین و مقررات باکیفیت هستند، قوانین و مقرراتی که اهداف مورد انتظار قانون‌گذاران را محقق کند و منجر به تنظیم‌گری‌های موردنظر شود، اما منجر به ایجاد رانت و تبعیض برای بخش‌ها یا گروه‌های خاصی از جامعه نیز نشود، در رقابت سالم فی‌مابین کسب‌وکارها اخلال نکند، هزینه‌های غیرضروری بر مردم، کسب‌وکارها و دولت تحمیل نکند، بر وضعیت فرهنگی، اجتماعی و محیط‌زیست جامعه اثرات مخرب نداشته باشد، بر روابط کشور با کشورهای دیگر تأثیر منفی نگذارد، لازمه داشتن چنین مقررات باکیفیتی بهره‌مندی از فرایندهای سیاست‌گذاری، مقررات‌گذاری باکیفیت است (صادقی و علنی، ۱۳۹۷، ۳). در تحقیقات سیاست‌گذاری دولتی، علی‌رغم یک دهه تلاش مداوم برای بهبود سیاست‌گذاری، کارمندان دولت، سیاستمداران و دانشگاهیان، نگرانی‌هایی در مورد شیوه اتخاذ سیاست و آمادگی برای مقابله با چالش‌های آینده دارند، این نگرانی‌ها باید جدی گرفته شوند، قدرت سیاست‌گذاری دولت به‌عنوان یک مجموعه حیاتی است، هنگامی که سیاست‌ها شکست می‌خورند، هزینه‌ها چه مالی و چه غیرمالی می‌تواند قابل توجه باشد. از سال ۱۹۹۷ تلاش‌های مکرری برای تعریف و منطقی کردن سیاست‌گذاری انجام شده است، این تلاش‌ها برای بهبود سیاست‌گذاری در چهار حوزه تمرکز کرده است، فرآیند، شرایط، ساختار، سیاست‌ها. (Hallsworth et al, 2011, 4-5) سیاست عمومی مطالعه تصمیمات و اقدامات دولت برای رسیدگی به مسائل مربوط به نگرانی‌های عمومی است، تصمیم‌گیری حکیمانه در مورد این که چه سیاستی اتخاذ شود و سپس اجرای آن برای حرکت ملی به سمت منافع عمومی، به همین دلیل مطالعه سیاست عمومی نه فقط برای محققان و سیاستمداران بلکه برای سایر افراد نیز ضروری است به طوری که یک جامعه تحصیل کرده و آگاه می‌تواند سیاستمداران را پاسخگو کند (Cochran & Malone, 2014, 18).

بنا به نظر رودریک^۱ رئیس دانشکده حکمرانی دانشگاه هاروارد،^۲ کشورهای در زمینه دستیابی به اهداف توسعه موفق هستند که به‌طور مداوم مشکلات را بررسی و شناسایی نمایند و سپس با داروهای مناسب محلی آن را حل می‌کنند و در واقع در هنگام ارائه پیشنهادها سیاستی برای حل آن، به مسائل و امکانات بومی توجه کنند (Rodric, 2010, 37). یافته‌ها نشان داد ارتباط معنی‌داری بین ظرفیت نهادی و میزان رویه‌ای شدن توسعه پایدار وجود دارد امروزه برای شناخت عمیق ناپایداری‌ها و عدم توازن توسعه، رویکردهای نوینی وجود دارد، که به‌عنوان چارچوب اندیشه‌های بسترساز توسعه متوازن و پایدار محلی و منطقه‌ای عمل می‌کنند، رویکرد نهادگرایی توسعه منطقه‌ای یکی از جدیدترین این رویکردهاست (فرجی راد و همکاران، ۲۷، ۱۳۹۲).

بر مبنای تحقیق ایجاد و نهادینه کردن باور و ارزشی با عنوان صیانت و پایداری از محیط‌زیست نیازمند شکل‌گیری آگاهی‌های عمومی در برابر نگرانی‌های انسانی همچون محیط‌زیست است و این مهم میسر نخواهد شد، مگر اینکه صیانت از محیط‌زیست به‌عنوان یک باور و رفتار ملی و جهانی نزد جوامع و به‌ویژه جوامع در حال توسعه درآید (محمدی و حکیمی، ۳۱، ۱۳۹۶).

۲-۳- نهادها، توسعه، کارآفرینی و اشتغال

توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور به میزان زیادی بستگی به یک بخش خصوصی قوی و پرجنب‌وجوش ناشی از کارآفرینی دارد، بر مبنای این حقیقت اقدامات چندی توسط دولت برای تسریع ایجاد شرکت‌های کوچک و متوسط، تقویت ظرفیت مدیریت نهادهای موجود و فراهم کردن شرایطی برای دستیابی آسان به سرمایه برای توسعه کارآفرینی انجام شده است. فراز و نشیب هر شرکت کسب و کار مهم معمولاً بستگی به انعطاف‌پذیری فعالیت‌های کارآفرینی دارد که اغلب توسط استعداد فوق‌العاده برای جسارت کسب‌وکار، اراده استثنایی خطرپذیری مالی و علاقه طبیعی برای سرمایه‌گذاری تولیدی سنجیده می‌شود به گفته شومپیتر نوآوری اساس کارآفرینی است

(Ugoani, beenwo, 2015, 688). ریشه‌های شکست برنامه خصوصی‌سازی را باید در اولویت‌های

مفروضات پایه سیاست‌گذاران در مورد اهداف مورد انتظار از خصوصی‌سازی، مفهوم حق مالکیت و کارکردهای مورد انتظار از انتقال این حق در فرایند خصوصی‌سازی و در چسبندگی دولت به سبک حکمرانی اقتصادی با رویکرد بازیگری به‌جای سبک حکمرانی دانست (دره شیری و همکاران، ۱۱۹، ۱۴۰۱). کارآفرینی نقش مهمی در تغییرات نهادی دارد، بسیاری از تحقیقات بر این تمرکز دارند که چگونه نهاد بر کارآفرینی تأثیر می‌گذارد، چگونه سیاست‌گذاری اقتصادی بر کارآفرینی تأثیر می‌گذارد و چگونه کارآفرینان می‌توانند اقتصاد را موفق یا ناموفق کنند، با این حال کارآفرینی تنها مربوط به موفقیت تجاری که با سود اندازه‌گیری می‌شود، نیست، بلکه مربوط رفاه ذهنی و غیراقتصادی است، کارآفرینی کاتالیزوری برای تغییر ساختاری و تکامل نهادی است (Tao, 2016, 629).

¹ Rodric

² Harvard University

یکی از کارکردهای اصلی سیاست‌گذاران، ترویج سیاست‌ها برای کارآفرینان است، این وظایف باید در تمام کشورها اجرا شود، نتایج نشان می‌دهد که اگر سیاست‌گذاران بخواهند فعالیت کارآفرینی را تشویق کنند، باید راه‌هایی برای افزایش سرمایه اجتماعی از طریق برنامه‌ها، استراتژی‌ها، قواعد و هنجارها کشف کنند (Escandon et al, 2019, 15).

دولت‌ها و سازمان‌ها در توسعه منطقه‌ای سیاست‌هایی را برای تشویق فعالیت‌ها کارآفرینی وضع می‌کنند تمرکز رو به رشد سیاست‌گذاران در اقتصادهای در حال ظهور و توسعه یافته ارتقاء اکوسیستم کارآفرینی است (Rounly & Fayard, 2018, 1). امروزه بیکاری خصوصیت مشترک بیشتر کشورهای در حال توسعه است، عواملی نظیر فشار جمعیت، فقدان فرصت‌های شغلی به علت پایین بودن نرخ رشد اقتصادی، انتخاب روش‌های سرمایه‌بر در تولید به جای روش‌های کاربر، نامرتب بودن آموزش با نیازهای اقتصادی، نبودن سرمایه‌گذاری به حد کافی همگی از عوامل بیکاری هستند. شکاف اشتغال به سرعت در حال رشد به یک مسئله پرفشار عاطفی برای اقتصاددانان و سیاست‌گذاران تبدیل شده است، این مسئله با افزایش سریع جمعیت جوانان تشدید می‌شود، چرا که فقدان مشاغل رسمی به این معنی است که اغلب به مشاغل بخش غیررسمی مانند کار خانگی، کار عادی و یا کشاورزی روی می‌آورند (Grunewald, 2019, 53).

سیاست‌های بومی‌سازی، قوانین ثابت و تجویزی نیستند که اثربخشی آن‌ها در کوتاه‌مدت حاصل شود، وزارت نفت تلاش جدی در زمینه بومی‌سازی صورت داده است و این سیاست‌ها و برنامه‌ها اغلب اهداف راهبردی و بلندمدت را دنبال می‌نمایند، در ابتدا باید ارزیابی کاملی از شرایط محیطی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی داشت تا نسبت به شرایط، سیاست‌های بومی را تبیین نمود. نگاه سیاست‌گذاران نباید صرفاً محافظت از شرکت‌ها و نیروهای بومی باشد بلکه برنامه‌هایی باید ارائه شوند که به پویایی صنعتی و توسعه فناوری با رویکرد افزایش رقابت‌پذیری در سطح بین‌المللی منجر گردد، لذا پیش نهاد می‌شود، هم‌زمان با اجرای این سیاست‌ها و برنامه‌ها، تجربیات عملیاتی، مستندسازی و مورد ارزیابی و نظارت دقیق قرار گیرند تا با مشارکت همه نهادهای درگیر در فرآیند بومی‌سازی، این برنامه‌ها و سیاست‌ها بازبینی و اصلاح مجدد شوند تا با الگویی بومی و عملیاتی تبدیل شود (نوری و علیپور یگانه، ۱۳۹۳، ۲۷). باید به اشتغال‌زایی در بخش صنعت توجه بیشتر شود و با تنوع‌بخشی محصولات صادراتی سهم کالاهای صنعتی از صادرات افزایش یابد که منجر به کاهش فقر شود، در بند اول سیاست‌های کلی نظام نیز به افزایش سهم بخش صنعت در تولید داخلی و افزایش ارزش‌افزوده بخش صنعت تأکید شده است (مصطفایی و همکاران، ۱۳۹۵، ۵۸).

۲-۴- نهادها، نظارت، ارزیابی

نظارت و ارزیابی می‌تواند به یک سازمان کمک کند تا اطلاعات مرتبط از فعالیت‌های گذشته و جاری را استخراج کند و به‌عنوان مبنایی برای تغییر گرایش و برنامه‌ریزی آینده مورد استفاده قرار گیرد، بدون برنامه‌ریزی مؤثر، نظارت و ارزیابی غیرممکن است که در مورد جهت‌گیری صحیح کار، پیشرفت‌ها

و موفقیت‌های ادعایی، قضاوت کنیم و اینکه چطور تلاش‌های آینده بهبود یابند (menon et al., 2009, 5). نظارت به راههای حفظ کنترل بر آنچه افراد یا سازمان‌ها انجام می‌دهند، جنبه‌های رسمی مانند قوانین، قواعد، مقررات و همچنین احکام، راهبردها و سیاست‌ها است، همچنین قوانین غیررسمی را پوشش می‌دهد، نهادها، به‌عنوان مجموعه‌ای از قوانین، تنها زمانی می‌توانند مؤثر و پایدار باشند که آنها مشروع، بادوام و سازگار با دیگر مؤسسات باشند و زمانی که آنها بتوانند اجرا و بازنگری شوند. اقدام، اعمالی که به‌طور منظم توسط افراد یا سازمان‌ها انجام می‌شوند، الگوهای منظم رفتار توسط سازمان‌ها یا افراد و همچنین ارائه منظم خدمات، وظایف و محصولات، اعمال نتایج عملکردی، در دنیای واقعی از تعامل نهادی و سازمانی که مردم انجام می‌دهند را نشان می‌دهد (Pritchard, 2016, 16).

یکی از حیاتی‌ترین ارکان یک مدیریت سالم و کارآمد، وجود یک نظام کامل و دقیق نظارت و بازرسی است؛ البته ضرورت وجود نظارت به معنای نداشتن اعتماد به کارکنان سازمان نبوده و سفارش به داشتن یک نظام قوی نظارتی نیز به معنای توصیه به نداشتن اعتماد به کارکنان نیست، نظارت یکی از مهم‌ترین مسائل هر سازمان است که از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است، به‌طوری‌که اگر در جامعه‌ای بازرسی و نظارت صورت نگیرد، به‌زودی مرگ آن جامعه فرا خواهد رسید، البته ضرورت وجود نظارت به معنی نداشتن اعتماد به کارکنان سازمان نبوده و سفارش به داشتن یک نظام قوی نظارتی نیز به معنای توصیه به نداشتن اعتماد به کارکنان نیست (بابا محمدی، ۱۳۹۴، ۳۶). نهادهای نظارت و بازرسی در هر کشوری تضمین‌کننده سلامت دستگاه‌های اداری و دولتی هستند و به‌عنوان رشته‌های اعصاب حاکمیت، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند، ویژگی این نهادها، عکس‌العمل و واکنشی است که نسبت به وجوه مثبت و منفی عملکرد دستگاه‌های دولتی نشان می‌دهند و از این طریق موجب سالم‌سازی نظام اداری در کشور می‌شوند (احمدپوررستمی، ۱۳۹۴، ۶). نکته محوری در انتخاب و اجرای الگوی توسعه، نقش مردم در اتخاذ تصمیم، اجرا و نظارت در فرایند توسعه و بالاخره احساس منتفع شدن از آثار آن است، دخالت و حضور مردم در امور اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از طریق NGOها نه تنها ضامن اتخاذ تصمیم درست و اجرای دقیق است بلکه از انحراف و فساد مدیران دولتی جلوگیری می‌کند (الماسی، ۱۳۹۰، ۹۷).

۳- روش‌شناسی

روش تحقیق کاربردی و توسعه‌ای است، جامعه آماری مجموعه اعضای مجتمع مس سرچشمه در سال ۱۳۹۷ بوده‌اند که مطالبات نهادی مربوط به همه این افراد می‌باشد، اما افراد صاحب‌نظر و خبره و آشنا با مطالبات نهادی بیرونی عموماً در رده‌های بالای مدیریت قرار داشتند، نمونه پژوهش برابر ۱۱۵ نفر از خبرگان می‌باشند که از بالاترین میزان اطلاعات و اشراف نسبت به محیط نهادی و فشارهای آنها به واحد مربوطه برخوردار و از رده‌های بالای سازمانی شامل روسا و مدیران و سرپرستان می‌باشند، روش نمونه‌گیری هدفمند است، در نمونه‌گیری هدفمند، بخشی از جامعه، بر اساس قضاوت و نظر کارشناسی

1 Non-Governmental Organization

خود پژوهنده و یا تأیید افراد صائب، نمونه انتخاب می‌شود، پس پژوهشگر، با توجه به آشنایی قبلی با جامعه برای رسیدن به هدف خود (درک عمیق پدیده موردنظر) به صورت قضاوتی افرادی را انتخاب می‌کند که اطلاعات و درک آنها در زمینه مورد بررسی بسیار زیاد و عمیق است در نمونه‌گیری هدفمند، قصد پژوهشگر انتخاب مواردی است که با توجه به هدف پژوهش، اطلاعات زیادی داشته باشند، با توجه به اینکه اینجانب نزدیک به ۲۵ سال در مجتمع مس سرچشمه مشغول به کار بوده‌ام و با واحدهای مختلف سازمان آشنایی داشته‌ام، با افراد صاحب‌نظر در واحدهای مختلف سازمانی مصاحبه کرده‌ام.

جدول ۲ مراحل پژوهش

ردیف	مراحل پژوهش
۱	انجام مصاحبه با خبرگان و شناسایی نهادها، مطالبات نهادی
۲	استخراج مطالبات کلی از مجموعه مطالبات نهادی
۳	استخراج خرده مطالبات هر مطالبه کلی و تنظیم جداول مطالبات نهادی
۴	ترسیم شبکه‌های مطالبات نهادی، سازمانی و تجزیه و تحلیل داده‌ها
۵	اولویت‌بندی مطالبات، نهادها، امور سازمانی
۶	بحث و بررسی، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

در پژوهش کیفی نمونه پژوهش یا مشارکت‌کنندگان، انتخاب یا دعوت می‌شوند. نمونه‌گیری هدفمند که نمونه‌گیری غیر احتمالی، هدف‌دار یا کیفی نیز نامیده می‌شود به معنای انتخاب هدف‌دار واحدهای پژوهش برای کسب دانش یا اطلاعات است. این نوع نمونه‌گیری به دنبال ایجاد قوانین ثابت و تغییرناپذیر و یا تعمیم نتایج نیست بلکه سعی در شناخت بهتر هر پدیده در زمینه خاص دارد. استفاده از روش اشباع داده در پژوهش‌های کیفی به‌عنوان استاندارد طلایی پایان نمونه‌گیری در نظر گرفته می‌شود (رنجبر و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۳۸).

پرسش‌های تحقیق عبارت بودند از محیط نهادی مجتمع مس سرچشمه از چه نهادهایی تشکیل شده است؟ خواسته‌های مزبور از مجتمع مس سرچشمه چیست؟ مصاحبه‌شوندگان در این پژوهش اطلاعات مربوط به ۱۱۵ نفر از مصاحبه‌شوندگان در مجتمع مس سرچشمه در سال ۱۳۹۷ بررسی گردید، از این تعداد، ۱۰۶ نفر (۹۲/۲٪) مرد و ۹ نفر (۷/۸٪) زن بودند، ۵۸ نفر (۵۰/۵٪) لیسانس، ۵۱ نفر (۴۴/۳٪) فوق لیسانس و ۶ نفر (۵/۲٪) دکتری بودند، ۹ نفر (۸/۷٪) در رده سنی کمتر از ۴۰ سال، ۵۵ نفر (۴۷/۸٪) بین ۴۰ تا ۴۵ سال و ۵۱ نفر (۴۴/۴٪) بیشتر از ۴۵ سال بودند، ۵ نفر (۴/۳٪) در رده شغلی کارشناس، ۲۹ نفر (۲۵/۲٪) سرپرست، ۶۳ نفر (۵۴/۸٪) رئیس و ۱۸ نفر (۱۵/۷٪) مدیر بودند، ۱۰ نفر (۸/۷٪) با سابقه کار کمتر از ۱۶ سال، ۴۰ نفر (۳۴/۸٪) سابقه کار بین ۱۶ تا ۲۰ سال، ۳۹ نفر (۳۳/۹٪) سابقه کار بین ۲۱ تا ۲۵ سال و ۲۶ نفر (۲۲/۶٪) سابقه کار بالاتر از ۲۵ سال بودند.

قاعده کلی در رهیافت شبکه‌ای این است که در ابتدای امر باید ویژگی‌های روابط میان و درون واحدها و نه ویژگی‌های خود واحدها مورد بررسی قرار گیرند، درواقع تحلیل شبکه‌ای، یک رویکرد رابطه‌ای در

علوم اجتماعی و ارتباطات است، این واحدها می‌توانند افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و یا جوامع باشند و روابط نیز شامل احساس افراد نسبت به یکدیگر، تبادل اطلاعات و یا تبادل پول و کالا هستند (Chandler, 2008). در روش تحلیل شبکه اجتماعی مبتنی بر تئوری شبکه، ساختار گره‌ها و روابط شبکه مورد تحلیل قرار می‌گیرند و نتیجه تحلیل در قالب گراف‌ها و ماتریس‌های روابط اجتماعی ارائه می‌شود (نویدی و همکاران، ۱۳۹۶، ۶۵).

بر طبق نظر محققانی که شبکه‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند، اغلب با تحلیلی برای تعیین اینکه کدام بازیگران مهم هستند، یا مهم‌ترین در شبکه هستند شروع می‌کنند (Iacobucci et al., 2017). مرکزیت یکی از اصول هسته‌ای تحلیل شبکه است که به بررسی نحوه مرکزیت یک گره در شبکه می‌پردازد، مرکزیت درجه^۱ یک اندازه‌گیری خوب از اتصالات کلی گره است، اما ضرورتاً اهمیت یک گره را در ارتباط با سایر گره‌ها یا نحوه مرکزیت با گروه اصلی را نشان نمی‌دهد، مرکزیت بردار ویژه اهمیت گره را با ارائه ملاحظات مربوط به همسایه‌های آن گره اندازه‌گیری می‌کند، مرکزیت میانی^۲ اهمیت یک گره را از طریق کوتاه‌ترین مسیر در شبکه اندازه‌گیری می‌کند (گلیک ترجمه طالب پور، ۱۳۹۶-۴۹-۴۵). با توجه به ابعاد موقعیت مسئله، خواسته نهادها به صورت جدول مطالبات نهادی و خرده مطالبات تنظیم شد که پس از بازنگری مجدد توسط تعدادی از خبرگان، تصحیح و به صورت نهایی تنظیم شد، ماتریسی دو وجهی در اکسل تشکیل که سطرهای آن نهادها، امور و ستون‌های آن را مطالبات نهادینگی می‌باشند، در صورت وجود ارتباط سلول مربوطه مقدار ۱ و در غیر این صورت مقدار ۰ تخصیص داده می‌شود، داده‌ها وارد نرم‌افزار UCINET شدند که یکی از مشهورترین نرم‌افزارها برای تحلیل داده‌های شبکه اجتماعی است و جهت رسم شبکه مطالبات از بخش نرم‌افزار Netdraw استفاده شده است.

۴- یافته‌ها

مطالبات نهادی سیاست‌گذاری و توسعه با مصاحبه و استفاده از نظرات خبرگان در سه گروه و نه خرده مطالبه دسته‌بندی شدند که در جدول ۳ آمده‌اند.

جدول ۳- خرده مطالبات دارای بیشترین مرکزیت بردار ویژه

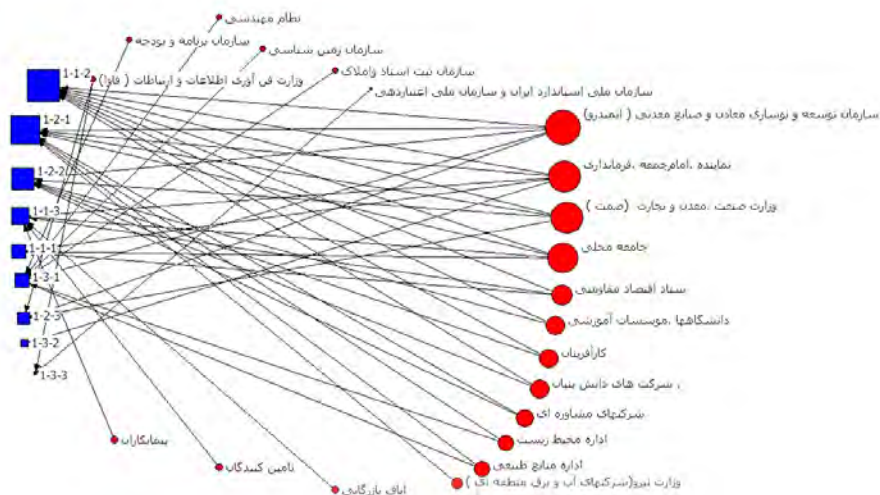
مطالبات	کد	خرده مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه
اشتغال زایی	۱-۱	۱-۱-۱- اشتغال نیروهای بومی در شرکت مس و شرکت‌های پیمانکاری
		۱-۱-۲- پشتیبانی از صنایع پایین‌دستی و کسب‌وکارهای کارآفرینی، ساخت قطعات
		۱-۱-۳- انجام خدمات و پروژه‌ها توسط پیمانکاران بومی
توسعه	۱-۲	۱-۲-۱- اکتشاف و بهره‌برداری از معادن و توسعه زیرساخت‌های انرژی
		۱-۲-۲- انجام طرح‌های توسعه و بازسازی کارخانه‌ها
		۱-۲-۳- توسعه سیستم‌های مخابراتی و اطلاعاتی مجتمع

1 Degree Centrality

2 Eigen Vector

3 Betweenness Centrality

نظارت بر حسن اجرا	۱-۳	۱-۳-۱- نظارت بر انجام پروژه‌های توسعه و اکتشاف معادن جدید ۱-۳-۲- نظارت بر انجام سیاست‌های بومی‌سازی ۱-۳-۳- نظارت بر رعایت استانداردها، ایزو ۲۷۰۰۱
-------------------	-----	---

نمودار ۱: شبکه نهادی خرده مطالبات نهادینگی سیاست‌گذاری و توسعه بر مبنای مرکزیت بردار ویژه

جدول ۴ خرده مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه دارای بیشترین مرکزیت بردار ویژه

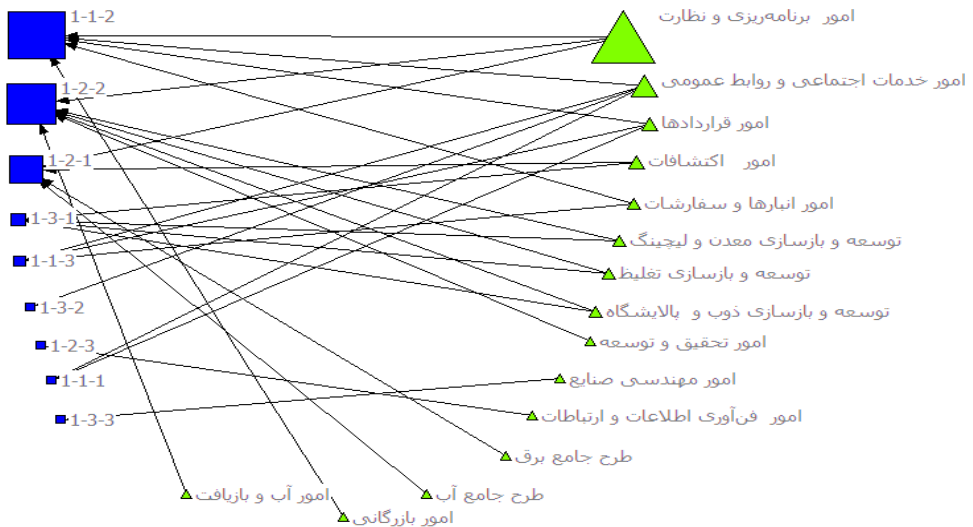
مرکزیت بردار ویژه	خرده مطالبات نهادینگی	ردیف
۰/۳۳۳	پشتیبانی از صنایع پایین‌دستی و کسب‌وکارهای کارآفرینی، ساخت قطعات	۱
۰/۳۰۱	اکتشاف و بهره‌برداری از معادن و توسعه زیرساخت‌های انرژی	۲
۰/۲۲۷	انجام طرح‌های توسعه و بازسازی کارخانه‌ها	۳
۰/۱۶۰	انجام خدمات و پروژه‌ها توسط پیمانکاران بومی	۴
۰/۱۳۴	اشتغال نیروهای بومی در شرکت مس و شرکت‌های پیمانکاری	۵
۰/۱۳۲	نظارت بر انجام پروژه‌های توسعه و اکتشاف معادن جدید	۶
۰/۱۱۰	توسعه سیستم‌های مخابراتی و اطلاعاتی مجتمع	۷

بر مبنای شاخص مرکزیت بردار ویژه نمودار ۱ و جدول ۴، مطالبات با بالاترین مرکزیت بردار ویژه عبارت‌اند از پشتیبانی از صنایع پایین‌دستی و کسب‌وکارهای کارآفرینی، ساخت قطعات، مطالبات اکتشاف و بهره‌برداری از معادن و توسعه زیرساخت‌های انرژی. این مطالبات نشانگر اهمیت کارآفرینی و بومی‌سازی، اکتشاف، بهره‌برداری، توسعه، در مطالبات نهادینگی می‌باشند.

جدول ۵ نهاد‌های دارای بیشترین مرکزیت بردار ویژه در مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه

ردیف	نهاد	مرکزیت بردار ویژه
۱	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی (ایمیدرو)	۰/۳۶۳
۲	نماینده، امام‌جمعه، فرمانداری	۰/۳۲۲
۳	وزارت صنعت، معدن و تجارت	۰/۳۱۹
۴	جامعه محلی	۰/۳۰۵
۵	ستاد اقتصاد مقاومتی	۰/۲۰۶
۶	کارآفرینان	۰/۱۸۴
۷	شرکت‌های دانش‌بنیان	۰/۱۸۴
۸	دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی	۰/۱۸۴
۹	شرکت‌های مشاوره‌ای	۰/۱۷۴
۱۰	اداره محیط‌زیست	۰/۱۴۲
۱۱	اداره منابع طبیعی	۰/۱۴۲

بر مبنای شاخص مرکزیت بردار ویژه نمودار ۱ و جدول ۵، نهاد‌های با بالاترین مرکزیت بردار ویژه به ترتیب اندازه نمایش داده شده‌اند. در بررسی رابطه بین نهاد‌های بیرونی با مطالبات نهادینگی: سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی (ایمیدرو) و نماینده، امام‌جمعه، فرمانداری دارای مرکزیت بردار ویژه بالاتری بودند. همچنین مطالبات پشتیبانی از صنایع پایین‌دستی و کسب‌وکارهای کارآفرینی، ساخت قطعات، اکتشاف و بهره‌برداری از معادن و توسعه زیرساخت‌های انرژی، دارای بالاترین مرکزیت بردار ویژه بوده‌اند.

نمودار ۲- شبکه سازمانی خرده مطالبات نهادینگی سیاست‌گذاری و توسعه بر مبنای مرکزیت بینابینی

جدول ۶ امور دارای بیشترین مرکزیت بینابینی در مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه

مرکزیت بینابینی	امور دارای بیشترین مرکزیت بینابینی	ردیف
۱۰۲/۲۵	امور برنامه‌ریزی و نظارت	۱
۳۰/۶۷	امور خدمات اجتماعی و روابط عمومی	۲
۱۲/۶۷	امور قراردادها	۳
۹/۷۵	امور اکتشافات	۴
۴/۶۷	امور انبارها و سفارشات	۵
۴	توسعه و بازسازی معدن و لیجینگ	۶
۴	توسعه و بازسازی تغلیظ	۷
۴	توسعه و بازسازی ذوب و پالایشگاه	۸

در نمودار ۲ و جدول ۶، با استفاده از قابلیت نرم‌افزار نقاط بر اساس قابلیت مرکزیت بینابینی به ترتیب اندازه نمایش داده شده‌اند. در بررسی رابطه بین امور مجتمع مس سرچشمه با مطالبات نهادینگی سیاست‌گذاری و توسعه، امور برنامه‌ریزی و نظارت و امور خدمات اجتماعی و روابط عمومی، امور قراردادها و امور اکتشافات از مرکزیت بینابینی بالاتری نسبت به بقیه امور برخوردارند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

مطالبات اکتشاف و بهره‌برداری از معادن و توسعه زیرساخت‌های انرژی، ایجاد صنایع پایین‌دستی، کسب‌وکارهای کارآفرینی و پشتیبانی از ساخت تجهیزات و قطعات، انجام طرح‌های توسعه و بازسازی کارخانه‌ها جزء مطالبات اولویت‌دار سیاست‌گذاری و توسعه ذکر شده در نمودار ۱ و جدول ۴ می‌باشند، در همین راستا توسعه فعالیت‌های اکتشافی و تولید و افزایش ظرفیت، متناسب با آن جزو اهداف استراتژیک سازمان ذکر شده است که در خط‌مشی جامع شرکت مس آمده است و شرکت مس خود را متعهد به تحقق آن‌ها می‌داند و بر مبنای گزارش شرکت ملی صنایع مس ایران، ۱۳۹۷، نیاز کشور به توسعه زیرساخت‌ها در آینده با توجه به برنامه‌های توسعه کشور، نیاز به ایجاد زیرساخت‌های توسعه‌ای بخصوص در بخش آب و ایجاد زیرساخت‌ها در راستای صنعتی شدن و یا بازسازی خرابی‌های ناشی از حوادث و بلاهای طبیعی، وجود منابع معدنی در کشورهای اطراف ایران به‌منظور تأمین درازمدت مواد اولیه موردنیاز از منطقه از جمله فرصت‌هایی است که شرکت مس با آن مواجه است. همان‌طور که در نمودار ۱ و جدول ۵ نشان داده شده است، سازمان (ایمیدرو)، نهادهای نماینده، امام‌جمعه، فرمانداری و وزارت صمت دارای بالاترین مرکزیت بردار ویژه در بین نهادها می‌باشند. بدون شک تعامل مؤثرتر با نهادهای فوق‌الذکر جهت انجام مطالبات نهادی سیاست‌گذاری و توسعه گامی مؤثر در راستای رشد و توسعه پایدار است. امور برنامه‌ریزی و نظارت، خدمات اجتماعی و روابط عمومی، قراردادهای و اکتشافات بر مبنای نمودار ۲ و جدول ۶ که دارای بالاترین مرکزیت بینابینی در مطالبات نهادی سیاست‌گذاری و توسعه می‌باشند، نقش مهمی در برآورده کردن این مطالبات دارا هستند، امور برنامه‌ریزی شرکت مس متولی برنامه‌ریزی استراتژیک و تدوین و اجرای استراتژی بر مبنای نقاط قوت، ضعف، تهدیدها، فرصت‌ها است، در همین راستا در نقشه استراتژی شرکت آمده است، چشم‌انداز بلندمدت این مجموعه سازمانی کارآمد در عرصه تولید و عملکرد مؤثر در مقیاس منطقه‌ای و جهانی است.

از دیگر نهادهای مرتبط با مطالبات نهادی سیاست‌گذاری و توسعه ذکر شده در نمودار ۱ و جدول ۵ کارآفرینان، شرکت‌های دانش‌بنیان دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی می‌باشند که نشانگر اهمیت نهادهای آموزشی در مطالبات مربوط به اکتشافات، توسعه و بازسازی و کارآفرینی است، امور توسعه و بازسازی معدن و لیجینگ، توسعه و بازسازی تغلیظ، توسعه و بازسازی ذوب و پالایشگاه که مجری انجام طرح‌های توسعه در مجتمع مس سرچشمه می‌باشند و دارای مرکزیت بینابینی بالای ذکر شده در نمودار ۲ و جدول ۶ می‌باشند نقش اساسی در اصلاحات و بازسازی‌های اساسی ایفاء می‌کنند و بنا به پیشنهاد (ضیایی و همکاران، ۸۷، ۱۳۹۷) نیاز است تا تمامی عوامل اجرایی شرکت‌ها از جمله مدیران ارشد، مدیران میانی، مدیران عملیاتی و کارشناسان با عزم جدی در مسیر نهادینه‌سازی موضوع کارآفرینی در تمامی شریان‌های حیاتی شرکت حرکت نمایند و نسبت به فرهنگ‌سازی کارآفرینی و فعالیت‌های کارآفرینانه مبادرت ورزند و زمینه بروز آثار فردی راهبرد کارآفرینی را در شرکت‌ها مانند

¹ Integrated Management System Comprehensive Policy of Copper Company

² Iran Mines and Minerals Development and Renovation Organization (IMIDRO)

شکوفایی استعداد‌های نهفته افراد و افزایش پتانسیل کارکنان در جهت پذیرش مخاطره‌های ناشی از فعالیت‌های کارآفرینانه فراهم نمایند.

از دیگر مطالبات اولویت‌دار سیاست‌گذاری و توسعه ذکر شده در نمودار ۱ و جدول ۳ انجام خدمات و پروژه‌ها توسط پیمانکاران بومی، اشتغال نیروهای بومی در شرکت مس و شرکت‌های پیمانکاری می‌باشد که نشانگر اهمیت مسئله اشتغال در منطقه می‌باشد. در بند اول از اصل چهل و سوم قانون اساسی بر تأمین نیازهای اساسی شامل مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش، امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه افراد جامعه تأکید شده است، در بند دوم، ایجاد امکان کار برای همه به‌منظور رسیدن به مرحله اشتغال کامل در جامعه در چارچوب برنامه‌ریزی عمومی اقتصاد کشور، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف جامعه اسلامی تلقی شده است، این مطالبات مربوط به نماینده، امام‌جمعه، فرمانداری، جامعه محلی و ستاد اقتصاد مقاومتی می‌باشند که در نمودار ۱ و جدول ۵ از مرکزیت بردار ویژه بالایی برخوردار می‌باشند و دغدغه اشتغال و توسعه بومی را دارند، بر مبنای اصل چهل و هشتم قانون اساسی در بهره‌برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملی در سطح استان‌ها و توزیع فعالیت‌های اقتصادی میان استان‌ها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد، به‌طوری‌که هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود، سرمایه لازم در دسترس داشته باشد.

اداره محیط‌زیست، اداره منابع طبیعی از نهادهای مطالبه‌گری می‌باشند (ذکرشده در نمودار ۲ و جدول ۵) که مطالبه توسعه زیرساخت‌های انرژی و بر نظارت بر انجام پروژه‌های توسعه و اکتشاف معادن جدید را دارند، بدون شک توسعه پایدار بدون حفظ محیط‌زیست امکان‌پذیر نخواهد بود و در اصل ۵۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی، حفاظت محیط‌زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد، از این‌رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل‌جبران ملازمه پیدا کند، ممنوع است، بر همین مبنا چارچوب نهادی و نظام اجرایی اقدامات زیست‌محیطی برگرفته‌شده از سند ملی محیط‌زیست جمهوری اسلامی ایران در معدن مس سرچشمه تدوین شده است. همین راستا مجتمع مس سرچشمه رفسنجان با ساخت کارخانه اسیدسو لفوریک در صدد جلوگیری از آلودگی هوا و تبعات ناشی از این آلودگی بر محیط‌زیست برآمده است و با نهال‌کاری در محوطه کارخانه به حفظ محیط‌زیست کمک می‌کند. بر مبنای تحقیق لی برن لانگتن و همکاران (Laybourn-Langton et al, 2019). تغییرات انجام‌شده توسط انسان بر روی محیط در مقیاس بی‌سابقه‌ای رخ می‌دهد و پنجره فرصت برای جلوگیری از پیامدهای فاجعه‌بار در جوامع دنیا به‌سرعت بسته می‌شود، این پیامدها شامل بی‌ثباتی اقتصادی، مهاجرت غیر داوطلبانه، درگیری، قحطی و فروپاشی بالقوه دستگاه‌های اجتماعی و اقتصادی است. بی‌توجهی تاریخی به ملاحظات محیط‌زیست در اکثر حوزه‌های سیاست‌گذاری یک اشتباه مصیبت‌بار بوده است. از دیگر مطالبات نهادی ذکرشده در نمودار ۱ و جدول ۳، سیاست‌گذاری و توسعه سیستم‌های مخابراتی و اطلاعاتی مجتمع و نظارت بر رعایت استانداردها، ایزو ۲۷۰۰۱ هست، در نقشه استراتژی

شرکت ملی صنایع مس ایران بر توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و توسعه، یکپارچه‌سازی و بهینه‌سازی دستگاه‌های اطلاعاتی و مدیریت اثربخش دانش و تجربه تأکید شده است. سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران در راستای هر چه بهتر مدیریت طرح‌ها سیاست‌گذاری کلان و انجام نظارت اثربخش خود را در محور منابع، به توسعه و تنوع سبد تأمین منابع طرح‌های سازمان، استفاده بهینه و بهره‌وری از منابع، توسعه سرمایه‌گذاری در بخش معدن و صنایع معدنی با اولویت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی قرار داده است. بدون شک رشد اقتصادی و توسعه واحدهای صنعتی و معدنی هر کشور درگرو سیاست‌گذاری صحیح و توسعه پایدار است، برآوردن مطالبات نهادی سیاست‌گذاری و توسعه در راستای اشتغال‌زایی، رشد اقتصادی و گسترش کارآفرینی است و لازمه آن نهادینه کردن فرهنگ کارآفرینی، تلاش و سیاست‌گذاری بومی و نظارت بر حسن اجرا می‌باشد تا با رفع تهدیدهای مرتبط با تحریم‌ها و ایجاد فرصت‌های توسعه و تولید نقشی حیاتی در تعالی و توسعه پایدار سازمان ایفا کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که این مطالبات نهادی از پشتیبانی مبنایی دینی، قانونی، تحقیقات نظری و عملی در زمینه‌های مختلف برخوردارند، با بهره‌گیری از فرایندهای سه‌گانه نهادینگی تنظیمی، هنجاری و فرهنگی - شناختی می‌توان در جهت نهادینه کردن فرهنگ کارآفرینی، تلاش و تداوم انجام مطالبات نهادی و مسئولیت‌های سیاست‌گذاری و توسعه گام‌هایی مؤثر برداشت در همین راستا به موارد ذیل می‌توان اشاره کرد:

- تعامل، همکاری و مشارکت بیشتر با نهادها در سطح محلی و منطقه‌ای صورت گیرد تا نهادها و سازمان بتوانند ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل خود را در راستای توسعه پایدار بکار گیرند
- ایجاد زیرساخت‌ها و بستر مسئولیت اجتماعی در قالب کسب‌وکارهای کوچک، ایجاد کارگاه‌های کوچک تولیدی که زمینه‌ساز اشتغال جوانان شود.
- در راستای برآوردن مطالبات سیاست‌گذاری و توسعه در استان و شهرهای هم‌جوار تعامل بیشتر با نهادهای نمایندگان مجلس، امامان جمعه، فرمانداری‌های شهرهای هم‌جوار، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی (ایمیدرو)، جامعه محلی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، ستاد اقتصاد مقاومتی می‌تواند یاری‌رسان شرکت در برآوردن مسئولیت‌های اجتماعی و توسعه پایدار باشد. در بحث سیاست‌های اقتصادی با تأمین کالا و خدمات از منطقه کرمان باعث ایجاد رونق اقتصادی و اشتغال شود، مشارکت بیشتر جوامع محلی و نهادهای منطقه‌ای با شرکت مس جهت توانمندی بیشتر این نهادها در ارائه خدمات به شرکت مس و ایجاد انگیزه بالای کاری،
- تعامل بیشتر بین صنعتگران و دانشگاهیان با تغییر نگرش‌ها به نگرش‌های دانش‌بنیانی و با سهیم کردن پیشکسوتان صنعت و دانشگاه در شرکت‌های دانش‌بنیان و استفاده از تجارب ارزشمند آنها.

پیشنهادها:

- بررسی انجام پژوهش در مجتمع‌های صنعتی و معدنی، سازمان‌ها و مؤسسات خدماتی در شهرهای مجاور با تمرکز عمیق بر هر یک از مطالبات یادشده به تفکیک

- تحقیق در زمینه موفقیت در نهادهای سازی قوانین و مقررات در سازمان‌های تولیدی و خدماتی
- تعامل بیشتر جوامع محلی و نهادهای منطقه‌ای با شرکت مس در راستای برآوردن مطالبات
سیاست‌گذاری و توسعه در استان و شهرهای هم‌جوار و توانمندی بیشتر این نهادها در ارائه خدمات به
شرکت مس.

- تعامل بیشتر بین صنعتگران و دانشگاهیان با تغییر نگرش‌ها به نگرش‌های دانش‌بنیانی و با سهیم
کردن پیشکسوتان صنعت و دانشگاه در شرکت‌های دانش‌بنیان و استفاده از تجارب ارزشمند آنها.
- ایجاد زیرساخت‌ها و بستر مسئولیت اجتماعی در قالب کسب و کارهای کوچک، ایجاد کارگاه‌های
تولیدی و تأمین کالا و خدمات از منطقه کرمان که باعث ایجاد رونق اقتصادی و اشتغال شود.
سیاسگزاری: نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند، صمیمانه از تمامی مدیران، روسا، سرپرستان
و کارکنانی که در تحقیق همکاری نمودند، بویژه امور تحقیق و توسعه تشکر و قدردانی نمایند.

تضاد منافع: این تحقیق در مجتمع مس سرچشمه که یکی از بزرگ‌ترین مجتمع‌های صنعتی معدنی
جهان و بزرگ‌ترین تولیدکننده مس ایران می‌باشد در راستای الویت بندی مطالبات نهادی
سیاست‌گذاری و توسعه صنعتی مجتمع مس سرچشمه و با همکاری امور تحقیق و توسعه مجتمع
انجام شده است.

منابع

- احمد پور رستمی، علیرضا. ۱۳۹۴ «بررسی نقش سازمان بازرسی کل کشور در پیشگیری از جرم و فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی» فصلنامه علمی تخصصی دانش ارزیابی، ۷(۲۶): ۵-۱۶
- اسکات، دلیو ریچارد. ۱۳۹۵. جامعه‌شناسی سازمان‌ها، رویکرد جامعه‌شناختی به سازمان و مدیریت، ترجمه مینا دده بیگی، تهران: انتشارات سمت.
- الماسی، حسن. ۱۳۹۰. مدیریت و توسعه (از تئوری تا عمل)، اصفهان، سپاهان نوین.
- بابا محمدی، مهدی. ۱۳۹۴. «نظارت همگانی، رویکردی متفاوت و فراگیر در مبارزه با فساد»، فصلنامه دانش ارزیابی، سال هفتم، شماره ۷ (۲۶): ۳۵-۴۶
- بابایی، سحر. توکلی، غلامرضا. ۱۳۹۴ «تدوین مدل فرآیندی سیاست‌گذاری در سازمان‌های دولتی»، فصلنامه سیاست‌گذاری عمومی ۱ (۴): ۲۹-۵۳
- بیگی نصیری، مصطفی. (۱۳۸۹). تبیین واکنش سازمان به فشارهای نهادی و رابطه‌ای آن با عملکرد مالی: (مطالعه موردی شرکت‌های تولیدکننده مواد خوراکی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار). پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته مدیریت، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- دره شیری، محمدرضا، ابوالحسنی هستیانی، اصغر، موسوی جهرمی، یگانه و منصف، عبدالعلی. ۱۴۰۱. «تحول در سبک حکمرانی اقتصادی دولت پیش‌نیاز موفقیت در خصوصی‌سازی: مورد مطالعاتی: صنعت بانکداری»، فصلنامه بهبود مدیریت، دوره ۱۶ (۱): ۱۲۳-۹۳
- ردای، علی، باقری کنی، مصباح‌الهدی و حاجی پور، بهمن. ۱۳۹۳. «بررسی پاسخ‌های سازمانی به فشارهای نهادی. مورد کاوی: دانشگاه امام صادق (ع)». مدیریت در دانشگاه اسلامی، ۷(۱): ۱۴۲-۱۲۹.
- رضایی، ابراهیم. ۱۳۹۰. «تحلیل اثرات عوامل نهادی بر رشد بهره‌وری کل عوامل در اقتصاد ایران با استفاده از مدل فضا حالت»، فصلنامه تحقیقات مدل‌سازی اقتصادی، ۲(۶): ۶۰-۴۳.
- رنجبر، هادی، حق‌دوست، علی‌اکبر، صلصالی، مهوش، خوشدل، علیرضا، سلیمانی، محمدعلی، بهرامی، نسیم. (۱۳۹۱). «نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمایی برای شروع» مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۰ (۳): ۲۳۸-۲۵۰.
- شرکت ملی صنایع مس ایران، گزارش تفسیری مدیریت برای دوره مالی منتهی به ۱۳۹۷/۶/۳۱ <http://www.nicico.com>
- صادقی، ابراهیم و علنی، نسترن. ۱۳۹۷. مطالعه تطبیقی کشورهای عضو OECD در ارتباط با سنجش پیامدهای قوانین و مقررات در مقررات‌گذاری. امور مطالعات نظام‌ها و فناوری‌های مدیریتی <https://www.aro.gov.ir/FileSystem/View>
- صالحی، شهین. ۱۳۹۷. «سیب‌شناسی و تحلیل عملکرد نهادهای برنامه‌ریزی و توسعه منطقه‌ای، مطالعه موردی: شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان زنجان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، گروه اقتصاد.
- ضیایی کیا، عباس، جهانگیری، علی، محرابی، جواد و داوری، علی. ۱۳۹۸. «بررسی آثار راهبرد کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های وابسته به سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع فرآیند مدیریت توسعه، ۳۲(۱): ۸۷-۱۱۱.
- طهماسبی، رضا. ۱۳۹۴. نظریه سازمان: ساختارگرایی، کنشگری، ساخت‌مندگرایی. تهران: نشر نص.
- فرج‌وند، اسفندیار. ۱۳۹۵. مبانی مدیریت دولتی، چاپ نهم، تبریز: انتشارات فروزش.
- نویدی، فاطمه، میرطاهری، لیلی، حسن‌زاده، محمد. ۱۳۹۶. روش‌های تحلیل داده و پیوندها در شبکه‌های اجتماعی، تعامل انسان اطلاعات ۴ (۲): ۵۸-۷۰
- هیچ، ماری جو. نظریه. ۱۳۹۳. سازمان، مدرن، نمادین-تفسیری و پست‌مدرن، ترجمه حسن دانایی‌فرد، تهران: موسسه کتاب مهربان نشر.

- Ahmadpour Rostami A.2015."The role of the GIO in prevention of crime and corruption, in executive agenciesi. *journal of evaluation knowledge*." 7(26) :5-16[In Persian].
- Almasi H.1390. *management and development (from theory to practice)* , Isfahan , sephan novin , [In Persian].
- Anyonge, T. Jonckheere, S. Romano,M.& Gallina, A. (2013). Strengthening institutions and organizations,An analysis of lessons learnt from field application of IFAD's sourcebook on institutional and organizational analysis for pro-poor change. International Fund for Agricultural Development (IFAD),Via Paolo di Dono, Rome, Italy.
- Baba Mohamadi,B .2016. "Public supervision; a different and comprehensive anti-corruption approach. " *the quarterly review of evaluation*. 7(26):35-46 [In Persian].
- Babaei, S., Tavakoli, G. (2015). "A Policy Making process Model for Public Organizations". *Iranian Journal of Public Policy*, 1(3): 29-53[In Persian].
- Chandler J.2008. *Introduction to Network Theory*. American Marketing Association, Available in: www.marketingpower.com.
- Chenboonthai, H. & Watanabe, T.2019" Cooperation Intensity for Effective Policy Development and Implementation: A Case Study of Thailand's Alternative Energy Development Plan Energies"12(13): 1-23
- Cochran,C.L.& Malone,E.F.2014. *Public Policy:Perspectives and Choices*,Colorado, Lynne Rienner Publishers.
- Darrehshiri, M. R., Abolhasani Hastiani, A., Mousavi Jahromi, Y., Monsef, A. (2022). "Transformation of the government's economic governance style is a prerequisite for successful privatization Case study: Banking industry", *Journal of Improvement Management*, 16(1): 93-123. [In Persian].
- Escandon-Barbosa, D. Urbano-Pulido, D.& Hurtado-Ayala,A. Exploring the Relationship between Formal and Informal Institutions, Social Capital, and Entrepreneurial Activity in Developing and Developed Countries, *Sustainability*, 11(550), (2019):1-20
- Friel, D. Understanding institutions: different paradigms, different conclusions,*RAUSP Management Journal*, 52(2), (2017):212-214
- Farajirad K, Kazemian G, Rokneddin Eftekhari A.2013. Pathology of Regional Development Policies in Iran: An Institutional Approach. *JMDP*; 26 (2) :27-58 [In Persian].
- Feghhi Farahmand N.2015. *organization strategic structure management* ,Tabriz: islamic azad university Publishing [In Persian].
- Farraj vand E.2016. *government management principles* , 9st ed, tabriz : farozesh publications [In Persian].
- Gholipour A. 2013. *Institution and organizations (Institutional ecology of organization)*. 2sted.Tehran:Samt Publishing.P.22-27[In Persian].
- Golback J. 2017.*Analyzing the social web*. Translated by: Talebpour A. Tehran: Reveshshanasan Publishing[In Persian].
- Grunewald, A.2019. *A gig economy solution to boost employment in Africa,in Coulibaly B. S(Eds), Foresight Africa,Top Priorities for the Continent in 2019, Washington, the brookings institution.*
- Hallsworth,M. Parker,s &Rutter,J.2015.*Policy making in the real world*,London, 2011. The Institute for Government Interdepartmental Committee on Science, Technology and Innovation. Ireland,s sreategy for research and development,science and technology

- Hatch M J. 1997. organization theory: modern, symbolic_ interpretive and postmodern Translate by Danaeefard H.(2013). 7sted. Tehran: The book institute of mehraban publishing.p [In Persian].
- Hodgson, G. M.2006. "What Are Institutions?" *Journal of Economic*, 40: 1-25.
- Iacobuccia D, McBrideb R, Deidre L, Popovich D L.2017. Eigenvector Centrality: Illustrations Supporting the Utility of Extracting More Than One Eigenvector to Obtain Additional Insights into Networks and Interdependent Structures. *journal of social structure; joss article* .18(2): 1-21.
- Information Security Expert Group. 2016. Implementation Guideline ISO/IEC 27001:2013 A practical guideline for implementing an ISMS in accordance with the international standard ISO/IEC 27001:2013, Berlin, ISACA
- International Federation of Accountants. (2013). Good Governance in the Public Sector_consultation Draft for an International Framework, Retrieved from <http://www.ifac.org>
- Kazemein, GH., Farajirad, KH, Eftekhari A R, Pourtaheri M. (2013). "relationships between institutional capacity and sustainable regional (case study of boukan and oroumiyeh counties)" *GEOGRAPHY*, 11(38), 153-173.
- Lasagni, A. Nifo, A. & Vecchione, G .2015. "Firm productivity and institutional quality: Evidence from italian industry". *Journal of regional science* 00(0) : 1-27.
- Laybourn-Langton, L. Rankin, L. & Baxter, D. (2019). This is a crisis: Facing up to the age of environmental breakdown, IPPR. Retrieved from <http://www.ippr.org/research/publications/age-of-environmental-breakdown>
- Matsushita, K., 2016. Corporate social responsibility, Sarcararany and Dadashzadeh, Tehran, Rasa publications. [In Persian].
- Menon, S, Karl, J. & Wignaraja, K. 2009. *Hand book on planning, monitoring evaluating for development result*, New york: United Nations Development Programme.,
- Mohammadi H, Hakimi A. (2016). " measuring the principles of social responsibility of companies with the standard approach of the standards and quality management" *Journal of standard and quality management*; 7(1): 16-33 [In Persian].
- Mostafaei, S., kashi, F., Mousavi Jahromi, Y. (2020). "The Impact of Industrial Development on Poverty Reduction in the Provinces of Iran", *Economic Growth and Development Research*, 10(38): 45-60 [In Persian].
- Motevaseli M, Mashhadi Ahmad M .(2016). *revitalization of institutional economics* (looking at the thoughts of new institutional economists). Tehran : imam saadiq publication [In Persian].
- Nasiri , mustafa. 2009. explanation of the organization 's response to institutional pressures and its relation to financial performance : (case study of food - producing companies listed in tehran stock exchange) .thesis of senior undergraduate course of management , faculty of economics and social sciences , shahid chamran university ahvaz [In Persian].
- National iranian copper industry company , interpretive reporting of management for the financial period ending 2018 / 10 / 22
- Navidi F, Mirtaheri S L, Hassanzadeh M. 2016. Data and Links Analysis Methods in Social Networks. *HII*; 4 (2): 58-70 [In Persian].
- Ostrom, E. 2005. *Understanding institutional diversity*. New Jersey: Princeton University

- Nouri B , Alipour Yegane R .(2015) “localization policies in value chain , research institute of petroleum industry “ *journal of scientific - extension of exploration and production of oil and gas* ;119(1):21-27.
- Powell W W,2007.*The New Institutionalism, The International Encyclopedia of Organization Studies* ‘ Sage Publishers.
- Pritchard, M.2016.*Institutional and organizational analysis and capacity strengthening. An analysis of lessons learnt from field application of IFAD’s sourcebook on institutional and organizational analysis for Pro-Poor change*.Italya: International Fund for Agricultural Development.
- Raddadi, A., Bagheri Kani, M. A., Hajipour, B. (2014). “Analyzing the Organizational Responses to Institutional Pressures (Case Study)” Imam Sadegh University’, 3 (7) :129-142. [In Persian].
- Ranjbar H, Haghdoost AA, Salsali M, Khoshdel A, Soleimani M A, Bahrami N. .2012.”Sampling in qualitative research: A Guide for beginning. *Annals of military and health sciences research*” 10(3):238-250[In Persian]
- Rezaei E.2011.” Looking at The effects of Institutional Factors on TFP Growth In Iranian Economy: A State Space Model” *Journal of Economic Modeling Research*; 2 (6) :43-60
- Rodric, D,(2010).” Diagnostics before Prescription” *Journal of Economic Perspectives*, 24(3): 33-44
- RoundY, P.T & Fayard D".2018.” Dynamic Capabilities and Entrepreneurial Ecosystems: The Micro-Foundations of Regional Entrepreneurship” *The Journal of Entrepreneurship*,28(1) :94-120
- Sadeghi , E. Aleei N .2018.*comparative study of OECD countries in relation to measurement of laws and regulations in legislation. system studies affairs and and management technologies*. <https://www.aro.gov.ir/FileSystem/View>. [In Persian].
- salehi , shahin .2018.*pathology and performance analysis of regional planning and development institutions* , case study : planning and development council of zanjan province , senior ba thesis , faculty of human sciences , economic group , [In Persian].
- Scott W R.(2016).*Institution and Organizations*. Translate by Dadehbiegi M. .3sted.Tehran:Samt Publication [In Persian].
- Tahmasebi R.2015.*Organization Theory,structuralicm,Agency,Structurationism*. 1st ed.Tehran; Nas Publishing [In Persian].
- Tao, J.2016. "A Literature Review on Institutional Change and Entrepreneurship" *Open Journal of Business and Management*, 4, 629-648.
- Ugoani,J.N& I beenwo.G.I.2015” entrepreneurship development and employment generation in nigeria:A study of the national direction of employment",*Independent journal of mnagement & productin*,6(3):687-710
- Xiaohong,Q .2014. " Institutions that are taken for granted,constructed, and imagined: What is the new Institutionalism in organizational analysis” *Busines Review*,61(4):119-135.
- Ziaiekia A, Jahangiri A, Mehrabi J, Davari A.2019.”Effects of Organizational Entrepreneurship Strategy in Companies Affiliated to the Organization for Development and Renewal of Mining and Mineral Industries of Iran” *Journal of Management and Development Process*; 32 (1) :87-111[In Persian].